

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М.І.ПИРОГОВА

“Затверджено”
на методичній нараді
кафедри стоматології
дитячого віку
завідувач кафедри
Микола ДМІТРІЄВ
«29» серпня 2023 р

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

Практичне заняття 4

Тема: Основи профілактики стоматологічних хвороб. Комплексна програма профілактики. Санітарно-просвітна робота серед населення.

Вінниця 2023

1. Актуальність теми: В наш час в умовах соціального росту та економічної стабільності все більше уваги приділяється профілактиці стоматологічних захворювань, впровадження соціальних програм по профілактиці в усі верстви населення та соціальні прошарки. Тому вивченню профілактики надається дуже велике значення. Створення та реалізація програм профілактики дає можливість значно знизити захворюваність населення на карієс зубів, зберегти повноцінно функціонуючий періодонт, уникнути порушень у формуванні зубо-щелепового апарату. Попередження захворювань зубів та м'яких тканин порожнини рота є профілактикою системних захворювань, виникнення яких часто пов'язане з наявністю в ротовій порожнині джерела інфекції, особливо при великій кількості зруйнованих зубів, запаленні ясен та ін. патологічних процесів

2. Навчальні цілі:

Зрозуміти важливість профілактики стоматологічних захворювань. Вивчити методи та засоби профілактики як індивідуальної так і групової. Навчитись впроваджувати методи профілактики в усі верстви населення.

- 1.Актуальність та значення профілактики стоматологічних захворювань.
2. Засвоїти роль профілактичних заходів у збереженні стоматологічного здоров'я.
3. Знати що таке первинна, вторинна, третинна профілактика
- 4.Вміти обґрунтувати вплив заходів первинної, вторинної і третинної профілактики на стоматологічне здоров'я населення;
- 5.Знати техніку безпеки при роботі у стоматологічному кабінеті.

3.Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Нормальна анатомія	Вміти диференціювати тимчасові та постійні зуби. Знати анатомічні особливості тимчасових зубів в

	залежності від стадії розвитку зуба.
Гістологія	Знати гістологічну будову зубів, слизової оболонки та тканин пародонта. Вікові аспекти розвитку.
Медична психологія	Особливості роботи з людьми різних вікових груп та соціальних прошарків.

4. Завдання для самостійної підготовки до заняття.

- 1.Знати історію профілактики як науки.
- 2.Знати актуальність та значення профілактики в наш час .
- 3.Вивчити мету та засоби впровадження профілактики.
- 4.Вивчити особливості впровадження профілактики в молодших (дитячих) вікових групах.
- 5.Знати техніку безпеки при роботі у стоматологічному кабінеті.

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти лікар-інтерн при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
<i>Профілактика стоматологічних захворювань</i>	Предмет, що вивчає комплекс заходів , направлених на попередження стоматологічних захворювань,включаючи використання всіх вивчених на даному етапі методів профілактики за спеціальною схемою та за участю служб охорони здоров'я та впровадження їх серед різних груп населення.
<i>Методи комплексної системи профілактики</i>	2 групи: основні та додаткові. До основних відносять дотримання раціонального режиму харчування, збалансованого харчування,гігієну порожнини рота, активну санітарно-освітню роботу. До додаткових методів відносять обробку зубів мінералізуючи ми

	засобами, призначення лікувальних зубних паст, усунення первинної та вторинної травматичної оклюзії, корегуючи гімнастика.
<i>Стоматологічне обладнання</i>	Стоматологічна установка, мікромотор,наконечники, фото полімерна лампа, кварцева лампа,
<i>Перша допомога при враженні струмом.</i>	Забрати людину від джерела струму та вимкнути струм. Проведення штучного дихання та непрямого масажу серця. Викликати реанімаційну бригаду.
<i>Аварійна ситуація</i>	<ul style="list-style-type: none"> - короткезамикання; - враженняелектричнимструмом; - пожежа; - землетрус.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

- 1.Історія профілактики як науки.
2. Актуальність та значення профілактики в наш час .
- 3.Мета та засоби впровадження профілактики.
4. Що являє собою первинна, вторинна, третинна профілактика.
5. Види профілактики стоматологічних захворювань.
- 6.Техніка безпеки лікарів-інтернів в клінічному залі.

4.3.Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті:

- 1.Проведення інструктажу з техніки безпеки.
- 2.Надання першої долікарської допомоги при ураженні струмом.
- 3.Ознайомлення лікарів-інтернів з технічним оснащенням в клінічному залі та навчання правилам експлуатації стоматологічного обладнання (стоматологічної установки, міктомотора, кварцової лампи , фотомолімерної лампи)

5. План і організаційна структура навчального заняття з дисципліни.

Організаційна частина	2хв.
Контроль початкового рівня знань	5 хв.
Теоретичне опитування та обговорення питань по темі практичного заняття	15 хв.
Демонстрація практичних навиків по темі	10 хв.
Самостійна робота по засвоєнню практичних навиків теми	35хв.
Контроль кінцевого рівня знань	20 хв.
Завдання для самостійної роботи	3 хв.

ЗМІСТ ТЕМИ :

Профілактика – комплекс державних, соціальних, гігієнічних, медичних заходів, які можуть бути колективними, сімейними та індивідуальними і спрямовані на збереження здоров'я і попередження хвороби.

Основні завдання профілактики:

- 1) укріплення здоров'я шляхом формування здорового способу життя, який цьому сприяє;
- 2) попередження хвороб і травм на основі створення довкілля, яке сприяє збереженню й укріпленню здоров'я;
- 3) попередження прогресування хвороб та їх ускладнень, завдяки розвитку служб профілактики, лікування і догляду.

Профілактика складається із двох основних аспектів:

- а) немедичний (соціальний, державний);
- б) медичний (медичні та гігієнічні заходи).

Стоматологічна профілактика – це система заходів попередження, виникнення і розвитку стоматологічних захворювань і є загальнодержавною справою. Із цього випливає, що лише стараннями медичних працівників проблеми профілактики не можуть бути вирішеними, бо потрібні зусилля державних і соціальних інституцій.

На нараді експертів ВООЗ у 1977 р. було прийнято таку класифікацію

стоматологічної профілактики:

Первинна профілактика – це система державних, соціальних, гігієнічних і медичних заходів, спрямованих на попередження стоматологічних захворювань через усунення причин і умов їх виникнення, а також підвищення стійкості організму до дії несприятливих факторів навколишнього природного, виробничого і побутового середовища (наприклад, попередження розвитку карієсу зубів).

Вторинна профілактика – комплекс заходів, спрямованих на раннє виявлення захворювання, попередження ускладнень, прогресування і рецидивів стоматологічних захворювань (наприклад, попередження розвитку ускладнень карієсу зубів – пульпіту і періодонтиту).

Третинна профілактика – це комплекс заходів, спрямованих на реабілітацію стоматологічного статусу, в основі якого – збереження функціональних можливостей органів і тканин щелепно-лицевої ділянки, методом заміщення. Ці заходи на практиці здійснюються, в основному, ортопедами і хірургами-стоматологами (наприклад, у результаті невдалого лікування періодонтиту і його ускладнень довелося видалити зуб і замінити його протезом, відновлення функції).

Первинна профілактика є найперспективнішою і найефективнішою, бо вона охороняє непорушене здоров'я, попереджує виникнення патологічних змін у ротовій порожнині. Провідним заходом первинної профілактики є здоровий спосіб життя.

У здоровому способі життя проявляються взаємодія і спосіб використання людиною соціальних заходів (надані державою через розробку державних програм із дотримання раціонального режиму праці, відпочинку, науково обґрунтованих норм харчування, особистої гігієни), духовних і природних чинників (вміння правильно і свідомо використовувати блага, надані і природою і державою).

Основні завдання первинної профілактики:

мініралізації твердих тканин зубів.

Вторинна профілактика може вважатися ефективною, якщо патологічний процес стабілізувався, зменшився ступінь важкості хвороби, зменшилося число або відсутні ускладнення.

Залежно від термінів профілактичної дії виділяють **два види первинної профілактики**.

1. Антенатальна профілактика стоматологічних захворювань є комплексом заходів, які здійснюються у вагітних жінок для попередження розвитку у плода, а в подальшому у дитини, патології органів і тканин ротової порожнини. Цей напрямок профілактики є важливим, але недостатньо розробленим і недостатньо впровадженим у практику (В.Г. Сунцов і співавт., 2001).
2. Постнатальна профілактика є комплексом заходів, які здійснюються після народження дитини, щоб попередити розвиток у неї патології органів і тканин ротової порожнини.

Залежно від впливу на причину чи ланки розвитку захворювання та згідно з рекомендаціями ВООЗ, первинну профілактику поділяють на оздоровчу, етіотропну і патогенетичну (С.Б. Улітовський, 2004).

1. Оздоровча профілактика – формування у населення поняття «здоровий спосіб життя», посилення адаптаційних механізмів організму, підвищення загальної резистентності до будь-яких несприятливих впливів.
2. Етіотропна (етіологічна) профілактика – найбільш ефективна, спрямована

на зменшення дії етіологічних чинників виникнення захворювання. Вона впливає на причину, яка викликає захворювання, але не усуває її і має чимало напрямків (В.Г. Сунцов і співавт., 2001):

- а) боротьба з патогенною мікрофлорою ротової порожнини, яка спрямована на зниження її кількості та зміну її якісного складу;
- б) усунення продуктів життєдіяльності патогенної мікрофлори, а саме – видалення м'якого зубного нальоту;
- в) професійна гігієна ротової порожнини;
- г) покращення самоочищення ротової порожнини.

Фактично етіотропна профілактика спрямована на зниження вірулентності діючих чинників (мікроорганізмів, вірусів). Найчастіше вона здійснюється серед населення через санітарну освіту і соціальні санітарно-гігієнічні заходи.

3. Патогенетична профілактика – спрямована на попередження патогенетичних змін у ротовій порожнині, і має:

- а) загальнооздоровчий характер, метою якого є підвищення резистентності організму і зубів до дії несприятливих факторів;
- б) цільовий характер, метою якого є попередження конкретної патології, виявлення та усунення факторів ризику на основі знань етіології і патогенезу захворювань.

Патогенетична профілактика включає (В.Г.Сунцов і спів., 2001):

- а) загальну і місцеву фторпрофілактику;
- б) ремінералізуючу профілактику;
- в) профілактику біологічно активними речовинами;
- г) герметизацію фісур;
- д) нормалізацію і покращення функції слинних залоз шляхом цілеспрямованої зміни складу і властивостей слини.

Найефективнішими є методи профілактики, що впливають на причину захворювання. Вважають, що якщо ефективність профілактики сягає 70–100%, то це – етіологічна профілактика, а якщо 40–50% – це патогенетична

профілактика (Г.Д. Овруцкий, В.К. Леонтьев, 1986).

Основні контингенти населення для первинної профілактики:

- вагітні – для здійснення антенатальної профілактики;
- діти і підлітки;
- доросле населення.

Для всіх контингентів застосовують основні напрямки профілактики, хоча їх реалізація має свої особливості у кожній групі.

Вторинна профілактика. Перехід дитини із групи здорових дітей у групу, яка має стоматологічну патологію, засвідчує, що не всі можливі заходи первинної профілактики були використані. Тобто, вторинна профілактика необхідна дітям, які вже мають стоматологічну патологію.

Завдання вторинної профілактики:

1. Раннє виявлення захворювань і попередження їх прогресування.
2. Попередження чи зниження кількості ускладнень карієсу зубів (пульпіту, періодонтиту) і розвиток пародонтиту.
3. Попередження виникнення рецидивів захворювання.
4. Зменшення приросту карієсу зубів і захворювань пародонта.
5. Планова профілактична санація ротової порожнини в різних організованих колективах і декретованих групах населення.

За способом застосування профілактичних засобів профілактика буває:

Ендогенною (системною, загальною, прееруптивною) – раціональне харчування, поступлення фторидів, макро- і мікроелементів, біологічно активних речовин тощо в організм з їжею, водою, сіллю, молоком, в таблетках чи краплях, зміцнення соматичного здоров'я дитини, лікування загальносоматичних захворювань.

Екзогенною (місцевою, постеруптивною) – здійснення раціональної гігієни ротової порожнини, ремінералізуюча профілактика з використанням зубних паст, лаків, розчинів для полоскань, розчинів і гелів для аплікацій, здійснення профілактичної гігієни, герметизація фісур, місцеве використання різних медикаментів, жуйок тощо.

Цей метод поділу умовний, бо засіб, який застосовується ендогенно, проявляє свій вплив і місцево в ротовій порожнині, і навпаки, частина препарату, який поступив місцево, всмоктується через слизову оболонку в систему кровообігу.

За ступенем охоплення профілактичними заходами контингентів населення виділяють три базових методи профілактики основних стоматологічних захворювань, а саме: масову (комунальну), колективну (групову) та індивідуальну (Н.В. Курякіна, Н.А. Саведьєва, 2003; С.Б. Улітовський, 2004).

Методи масової (комунальної, загальнодержавної, популяційної) профілактики основних стоматологічних захворювань включають:

а) фторування питної води, солі, молока в регіонах зі зниженим умістом фтору у питній воді;

б) випуск лікувально-профілактичних засобів догляду за ротовою порожниною;

в) включення питань гігієнічного виховання, яке спрямоване на підвищення санітарно-медичної грамотності підростаючого покоління, у шкільні програми виховання дітей, а також ціла низка заходів, спрямованих на охорону здоров'я матері та дитини;

г) покращення умов праці і побуту населення, створення різних дитячих закладів, у тому числі спеціалізованих (наприклад, для дітей із вродженою патологією щелепно-лицевої ділянки).

Колективна (групова) профілактика розрахована на пацієнтів, які об'єднані загальними факторами ризику розвитку основних стоматологічних захворювань (вік, характер харчування, рівень гігієни, професія тощо).

Методи цієї профілактики відносно дешеві, не потребують роботи лікаря і дорогого медичного обладнання. Лікар виконує роль консультанта.

Методи групової профілактики:

I. Загальні заходи:

а) забезпечення здорового способу життя, дотримання раціонального режиму дня;

- б) загарговування організму дитини;
- в) заняття спортом, введення в цикл занять із фізичної культури в дошкільних закладах і школах вправ із дихальної гімнастики для формування правильної постави і положення голови;
- г) раціональне збалансоване харчування, призначення засобів ендогенної профілактики карієсу зубів – харчових добавок, препаратів кальцію, вітафтору, фторвмісних таблеток, а також екзогенної профілактики полоскання розчинами фторидів тощо;
- д) контроль вживання вуглеводів;
- ж) боротьба з інфекційними і загальними захворюваннями.

II. Спеціальні заходи:

- а) своєчасне оздоровлення органів ротової порожнини;
- б) навчання дітей різного віку раціональної гігієни ротової порожнини (в домашніх умовах, дитячих садках, школах), тобто санітарна освіта.

Індивідуальна профілактика – найбільш дороговартісна. Якщо добре працюють методи масової та групової профілактики, то на частку індивідуальної профілактики залишаються офісні та домашні заходи. Вона відрізняється не методами і засобами, а індивідуальним підбором цих методів і засобів, а також індивідуальною кратністю їх застосування залежно від рівня здоров'я чи характеру чинників ризику.

Методи індивідуальної профілактики:

- а) аплікації ремінералізуючих, фтористих сполук;
- б) індивідуальна гігієна ротової порожнини із застосуванням фторвмісних, ремінералізуючих, антибактеріальних та протизапальних засобів гігієни;
- в) індивідуальний моніторинг;
- г) індивідуальний підбір зубних паст, гелів, ополіскувачів і жувальних гумок;
- д) професійна гігієна ротової порожнини;
- е) герметизація фісур.

Індивідуальна профілактика забезпечує найадекватнішу профілатичну

допомогу і може дати максимальний ефект, але потребує великих затрат часу лікаря, що не в змозі оплатити ні держава, ні більша частина населення. У процесі реалізації індивідуальної програми здійснюються постійні контакти між лікарем і пацієнтом для контролю якості виконання її в домашніх умовах. Здійснення профілактики стоматологічних захворювань є складним заходом, який повинен заздалегідь готуватися і плануватися, тому необхідна певна організаційна структура. В якості такої структури ВООЗ рекомендує розробку програм профілактики. Залежно від рівня втілення профілактичних програм розрізняють такі види профілактичних програм: міжнародні, державні, регіональні, групові, сімейні, індивідуальні, приватні.

І Н С Т Р У К Ц І Я

По охороні праці лікарів-інтернів на кафедрі стоматології дитячого віку ВДМУ.

I. Загальні положення.

- 1.1. Усі лікарі-інтерни, які зараховані до університету згідно наказу ректора проходять вступний інструктаж під розпис у відповідному журналі.
Вступний інструктаж проводить зав.кафедрою.
- 1.2. При поселенні в гуртожиток лікарі-інтерни проходять інструктаж по електро- та газобезпеці і повторюють його в вересні і лютому кожного року під розпис у відповідному журналі. Інструктажі проводить особисто зав.гуртожитком.
- 1.3. На перших заняттях кожного семестру лікарі-інтерни проходять інструктаж на робочому місці. Інструктажі проводять відповідальні за приміщення і викладачі.
- 1.4. Згідно п.7.3.5. Правил пожежної безпеки в Україні у навчальних закладах забороняється використання побутових електрокип'ятильників,

прасок та інших електронагрівальних пристроїв за межами спеціально відведених і обладнаних приміщень.

2.Вимоги безпеки до початку занять або робіт.

- 1.5. Кожний лікар-інтерн до початку занять або робіт запов'язаний забезпечити техніку безпеки і пожежну безпеку на робочому місці або навчальному місці навести належний санітарний стан.
- 1.6. Усунути виявлені недоліки по ТБ і ПБ. Якщо немає можливості усунути виявлені недоліки – доповісти старості групи.

3.Вимоги безпеки під час занять або робіт.

- 3.1. Під час занять або робіт бути уважним, не займатися сторонніми справами, не відволікати увагу інших лікарів-інтернів.
- 3.2. Без вступного інструктажа і інструктажа на робочому місці не приступати до занять і виконання робіт на стоматологічній установці.
- 3.3. Приступати до роботи з дозволу керівника. Суворо дотримуватися технічних умов проведення робіт згідно методичних вказівок.
- 3.4. При появі несправності – вимкнути обладнання і повідомити керівника (лаборанта).
- 3.5. Забороняється залишати без нагляду працююче обладнання.
- 3.6. Використовувати електричні паяльники і переносні лампи з напругою до 42 В, а в приміщеннях особливо небезпечних не більше 12 В.
- 3.7. Знати, де знаходяться вогнегасники і порядок їх застосування в випадку пожежі.
- 3.8. Вміти надати долікарняну допомогу потерпілому при враженні електричним струмом.
- 3.9. Слідкувати за збереженням матеріальних цінностей, економити електроенергію, газ і воду.

3.10. Забороняється:

- торкатись струмопровідних частин схеми ;
- використовувати провідники з пошкодженою ізоляцією;
- користуватись нестандартними апобіжниками;
- замінювати лампи денного освітлення (цю роботу виконують тільки електрики);
- палити в кабінетах, лабораторіях, аудиторіях, коридорах;
- знаходитись на підвіконниках без страхових пасів;
- знаходитись поблизу вузлів та деталей ,які обертаються;
- працювати одному з приладами, які знаходяться під напругою;
- проводити тимчасову проводку;
- проводити різноманітні ремонти під напругою.

4.Вимоги безпеки після закінчення занять або робіт.

- 4.1. Вимкнути обладнання та прилади згідно з інструкцією по експлуатації.
- 4.2. Прибрати робоче місце, навести санітарний стан і здати його керівнику.
- 4.3. Про всі недоліки, які виникали під час занять і робіт, доповісти керівнику.

5.Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

- 5.1. При проведенні занять і робіт можливі такі аварійні ситуації:

- коротке замикання;
- враження електричним струмом;
- пожежа;
- землетрус.

- 5.2. Про аварійну ситуацію доповісти своїм безпосереднім керівникам.

Задачі по самоконтролю:

- 1.Перелічіть основні види профілактики.
- 2.Завдання на різних етапах профілактики.
- 3.Які відомості про регіон необхідно зібрати перед складанням плану проведення профілактики.
- 4.Надання першої допомоги при ураженнях струмом.

Список рекомендованої літератури

- 1.Біденко Н. В., Борисенко А. В., Васильчук О. В., Волинець В. М., Воловар О. С., Голубєва І. М. та інш. Алгоритми виконання стоматологічних і медичних маніпуляцій для підготовки до Державної атестації студентів 5 курсу за спеціальністю «Стоматологія». Київ, «Книгаплюс», 2018.- 448 с.
2. Моделювання анатомічної форми зубів: підручник / П.С. Фліс, Т.М. Банних, А.М. Бібік, С.Б. Костенко. -2019, 352 с.
3. Стоматологія у 2х книгах. Книга 2: підручник. Н.Рожко, И.Кириленко, О.Г. Денисенко. - 2018, 992 с.
- 4.Стоматологія у 2х книгах. Книга 2: підручник. Н.Рожко, И.Кириленко, О.Г. Денисенко. - 2018, 992 с.
5. Рожко М.М., Попович В.Д., Куроедова В.Д. Стоматологія: у 2 книгах. «Медицина», 2018 р., 992 с.
6. Ілько А.А. Анестезіологія, інтенсивна терапія і реаніматологія: навчальний посібник (ВНЗ I-III р.а.). 2е вид. -2018. – 256 с.
- 7.Малик С.В. Хірургія для стоматологічних факультетів. -Нова книга.-2020. -440 с.
- 8.Профілактика стоматологічних захворювань: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. / Л. Ф. Каськова, Л. І. Амосова, О. О. Карпенко [та ін.]; за ред. проф. Л. Ф. Каськової. — Х.: Факт, 2019. — 392 с.: іл. ISBN 978-966-637-697-1.
- 9.Мельник В.С., Горзов Л.Ф., Халак Р.О. М 38 Дитяча хірургічна стоматологія: Навчальний посібник. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 92 с.
- 10.Казакова Р.В., Мельник В.С., Горзов Л.Ф. Пропедевтика дитячої терапевтичної стоматології : навч. посіб. / під ред. проф. Р.В. Казакової. – Ужгород : Говерла, 2018. – 128 с.
- 11.Обстеження дітей із хірургічними захворюваннями щелепно-лицевої ділянки. Затверджено Вченою Радою Національного медичного університету імені О.О. Богомольця як навчальний посібник для студентів, лікарів-інтернів стоматологічного факультету україномовної форми навчання вищих медичних навчальних закладів України III-IV рівня акредитації, щелепно-лицевих хірургів, хірургів-стоматологів, логопедів та лікарів-ортодонтів (протокол № 13 від 18 червня 2021 року) Автор: Яковенко Л.М., Чехова І.Л., Єфименко В.П. 2022р.
- 12.Борисенко А. В., Коленко Ю. Г., М'яківський К. О. Мікробна екологія пародонту в осіб молодого віку //Сучасна стоматологія. – 2018. – №. 5. – С. 28-31.9

Додаткова література:

1. Мочалов Ю.О. Перспективи подальшого вдосконалення стоматологічних фотокомпозитних пломбувальних матеріалів. Медична наука та практика: виклики та сьогодення. Зб.тез міжнар.наук.-практ.конф. (м. Львів, 22-23 серпня 2019 р.). - 2019. -С. 39-41.
2. Ашаренкова О.В. Особливості своєчасної діагностики пухлиноподібних новоутворень на альвеолярних паростках щелеп (клінічний випадок) / О.В. Ашаренкова // Науково-практичний журнал Вісник стоматології. - 2020. – Т. 38. - № 4 (113). – С. 60-63.
3. Biloklytska Galyna F. Resources to improve the effectiveness of periodontal treatment in patients with diabetes mellitus / Galyna F. Biloklytska, Svitlana Yu. Viala // Wiadomości Lekarskie. – 2021. - – LXXIV. - ISSUE - 3. – Part – 2.– P. 702 – 708.
4. Kopchak Oksana Improvement of treatment guidelines for patients with gingival fibromatosis considering interdisciplinary approach / Oksana Kopchak, Oleksii Azarov, Svetlana Cherniak, Olha Asharenkova, Karolina Airapetian // Stomatologia Współczesna. - 2021. - Vol. 28. - № 1-2. – P. 21 – 27.